

Canviar, aprendre, desprendre's

Possibilitats de reacció, exemples gironins i respostes a la crisi des del punt de vista del creador

Si fos veritat que la insatisfacció incita més a la creativitat que no pas la felicitat estàtica, per a l'art aquesta hauria de ser una època excel·lent, plena de revulsius socials i personals. Malgrat que no tothom pensa que per crear s'ha de patir, sí que aquests moments, en què tot es replanteja, l'artista pot aprofitar per fer examen de consciència d'on és, què fa, per què i per a qui ho fa, on vol anar a parar i, si ho creu convenient, donar un gir a la seva obra. Al capdavall, tota indagació personal és un bon punt de partida per a la creació.

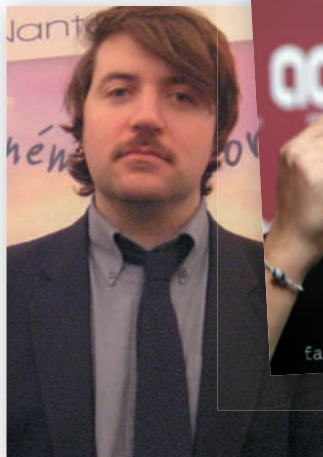
JOSEP PUJOL > TEXT

Voldria començar amb dos exemples, en aquests cas de compositors —és el que tinc més a mà— per plantejar dos models de creativitat en relació amb el seu públic: el de Schoenberg contra el de Puccini. I entre l'alemany i l'italià encara hi cabria un rus.

Com Schoenberg o com Puccini

Al compositor alemany li devem el mèrit de la gran revolució musical del segle XX. Amb el dodecafonisme, Schoenberg s'inventa un nou llenguatge que es defineix a les antípodes del que Occident havia anat definint amb els segles, la tonalitat. La seva nova música exigeix un

nou tipus d'oient sense posar-li-ho fàcil, perquè, a més de l'alta exigència intel·lectual i fina sensibilitat, Schoenberg va difondre l'invent mitjançant selectes societats d'un recel gairebé maçònic. Tot i això, morí convençut

ARXIU ACN

ANDRES AZNAR - ACN

MARGALIDA AMENGUAL - ACN

(a)phònica

Vuitè Festival de la Veu / Banyoles, del 24 al 26 de juny de 2011 / www.aphonica.banyoles.cat
Antònia Font / Najwa / Sílvia Pérez Cruz & Javier Colina Trio / Ojos de mil años
Cor de Teatre / The Pepper Pots / Caiko / Bauchklang / Vocal Tempo / De Calaix
Mercè Sampietro i Eduard Iniesta / Rosario Solano / Cor infantil Amics de la Unió
Spontaneous Combustion / La Iala / Imma Colomer i Dioni Chico
Altres concerts / Tallers / Exposicions / Gastronomia / Estadets de veu / Camp de treball

>> Cartell del festival (a)phònica, candidat als premis Laus de Disseny.

>> D'esquerra a dreta, Albert Serra, Robert Bellsolà, Maria Mercè Roca, Roger Costa-Pau i Joan Mateu.

El que l'artista s'ha de plantejar és crear el que li vingui de gust. Després hauria de venir l'estratègia de mercat, el llenguatge utilitzat o bé el màrqueting

que, amb els anys, els infants i els obrers xiularien melodies dodecafòniques pel carrer. Al mateix temps, però, a l'altra banda, un músic italià amb molta preparació tècnica, coneixedor dels ressorts melodramàtics del seu segle passat i alhora atent a les noves modes operístiques

del verisme, compon òperes que se situen al llunyà Oest o en una fabulosa Xina de conte, i no només rep el reconeixement en vida sinó que planta la llavor dels musicals futurs. Ha de quedar clar que no estem parlant de la qualitat intrínseca dels seus productes: de fet, segurament té més mèrit el genial Schoenberg que l'adaptatiu Puccini, però aquí parlem de plantejar-se amb realisme el que cal esperar en cada cas, una recepció entusiasta entre els *happyfew* o bé els *mass-media*, perquè caldran estratègies diferents. En el cas de les comarques gironines, el cineasta Albert Serra, el poeta Roger Costa-Pau o l'artista Job Ramos responen al model Schoenberg, mentre que Robert Bellsolà, Maria Mercè Roca o Joan Mateu podrien ser els Puccini nostrats. Necessaris tots, els Schoenbergs tendeixen a l'entotsolament, l'austeritat i l'enigma; els Puccini, a l'espectacularitat, l'empatia i la socialització. Als primers els cal el suport de les institucions i la crítica; als altres, inserir-se en la dinàmica del mercat.

>> *El film Tieflandremix, de Manel Bayo.*

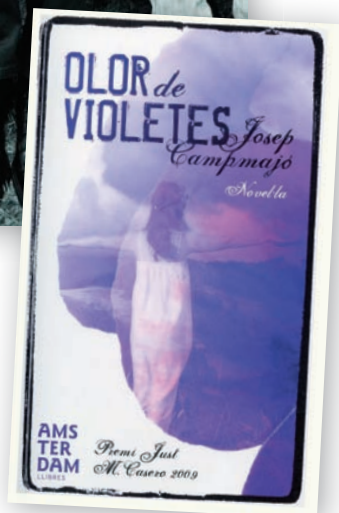

ARXIU RCP

JOAN MATEU

El mecanisme evolutiu de la hibridació, a base d'errors combinats amb encerts, pot traduir-se artísticament en versatilitat

Són dos extrems. No hi ha res entremig? Sí, és clar, hi ha el model Xostakóvitx. El compositor rus va caminar pel bell mig del full de la navalla, en un difícil compromís entre la creativitat avantguardista personal i el dictat populista que li exigia el poder soviètic, i se'n va sortir. Qui podria representar a les comarques gironines aquest equilibri rar de modernitat i acceptació? En arts plàstiques, Domènec Fita, potser? En literatura, potser Narcís Comadira?

Les tipologies descrites suara són reductores, i admeten infinitat de matisos. Per sort, les regles del joc de l'art no són matemàtiques: són plenes d'excepcions i no tot es resol entre populisme o elitisme. Penso, per exemple, en l'artista multimèdia saltenc Manel Bayo i el seu film *Tieflandremix*. Vet aquí la transfrontera, no només de gènere sinó de relació amb el seu possible públic. El seu llenguatge és alhora exigent i colorista, mira al passat però és tecnològicament atractiu, i es podria moure entre la galeria d'art i la xarxa internautica. Schoenberg, Puccini, Xostakóvitx? Ja no ho sé.

El que l'artista s'ha de plantejar, ara i sempre, és crear el que li vingui de gust en un acte de sinceritat amb si mateix. Després hauria de venir l'estratègia de mercat, i només si es produeixen frustracions al respecte

ANNA CAMPS - AON

>> *Obres recents de Domènec Fita.*

caldrà replantejar-se bé el llenguatge utilitzat o bé el màrqueting per rendibilitzar-lo.

Aprendre de la vida

Els artistes saben que la natura és una font de models i aprenentatge. Tot i el perill dels símils biològics, podríem mirar d'extreure'n lliçons de supervivència bo i aplicant per a la selva actual metàfores de les lleis evolutives de les espècies, ni que sigui com a joc inspirador.

Un dels models d'èxit adaptatiu a un nou medi és el canvi de mida. No van funcionar els dinosaures? Provem a ser petits mamífers. En teatre, funcionen els petits grups, el teatre de butxaca, els espectacles de petit format com *Les nits del coro* a Sarrià de Ter o els *Diàlegs a Quatre bandes* a la Planeta. Però no necessàriament cal mudar de gran a petit. Potser l'ambició és el repte: mireu, si no, l'èxit del Cor de Teatre de Banyoles amb el seu *Operetta*. O serà que el canvi no ha de ser de mida sinó de medi: per què no aprofitar la globalització i la xarxa per internacionalitzar-se, o provar les possibilitats gràfiques o musicals de les noves tecnologies? Bé ho ha fet l'editorial de la Bisbal AtemBooks, especialitzada en publicacions en línia sobre artistes de tot el món, i que acaba d'editar un parell de llibres per a iPad de fotografia —un d'ells presentat a Kíev— i d'altres publicacions digitals.

El mecanisme evolutiu de la hibridació, a base d'errors combinats amb encerts que acaben produint espècies més resistents, pot traduir-se artísticament en versatilitat. El jovent de l'Ensemble Athenea combina música clàssica amb teatre, amb jazz, amb música antiga, amb rapsodes, abandonant purismes en favor de tota fusió. La interdis-

JOSÉ DOMÍNGO

>> *Enguany, el festival Pepe Sales ha usat com a reclam Santa Teresa de Jesús.*

En els temps que vénen estarem més necessitats que mai d'apostes artístiques radicals, alternatives i no condicionades pel mercantilisme

>> *Instal·lació de Job Ramos.*

ciplinarietat és bandera en els espectacles literaris d'*A pas de poetes* que organitza La Mercè, barrejant-hi arts plàstiques i dramàtiques, dansa i música.

Ens queda encara l'estratègia del color, que tant d'èxit reproductiu aporta a determinats mascles en zel, els quals no només tenen uns bons gens per aportar, sinó un embolcall de plomes vistoses, pelatge contrastat o cants afrodisíacs per publicitar-los. Els escriptors Vicenç Pagès, Miquel Martín o Josep Campmajó són representatius d'aquest esforç per la visibilitat, amb una aposta decidida per les xarxes socials per donar més projecció a les seves novel·les. La imatge gràfica, una certa voluntat de provocació o qualsevol detall noticable ajuden a la promoció d'esdeveniments culturals que altrament podrien ser més minoritaris, com els festivals musicals (A) phònica de Banyoles o el de Jazz de Girona, o el festival independent Pepe Sales, dedicat enguany a santa Teresa de Jesús.

L'autogestió

Posem pel cas, finalment, que hom és un artista autoexigent que considera una traïció als seus postulats tanta crispeta d'acompanyament i aquest transigir a les lleis del

mercat, que tot plegat pot acostar-se perillosament a la comoditat digestiva de la cultura de masses. ¿Ja pot plegar, en un temps on els poders no estan per subvencionar unes arts minoritàries de les quals no trauran ni rendibilitat política ni complicitat estètica?

En els temps que vénen estarem més necessitats que mai d'aquestes apostes artístiques radicals, alternatives i no condicionades pel mercantilisme. Conscients de les limitacions que l'època els imposa, si no troben el mecenes adequat els artistes rebecs hauran de refiar-se d'alternatives com l'autogestió i els lligams efectius i afectius amb d'altres minories artístiques interconnectades. Tanmateix, si a principi del segle xx es va produir la revolució de la reproductibilitat tècnica de l'obra d'art, en el nostre la revolució és també la de la producció i distribució artística. Amb les noves tecnologies, amb pocs mitjans es pot ser cineasta individual, editor de la pròpia obra literària, compositor i músic amb instruments de síntesi, i compartir-ho tot seguit en xarxa, a la recerca d'altres nodes, d'altres solituds creatives i mai més aïllades.

Josep Pujol i Coll és professor a l'Esmuc i escriptor.

Amb les noves tecnologies, amb pocs mitjans es pot ser cineasta, editor de la pròpia obra literària, compositor i músic amb instruments de síntesi